

Foreløbig udgave

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

18. januar 2017 (*)

»Præjudiciel forelæggelse – skatter og afgifter – det fælles merværdiafgiftssystem – afgiftspligtige transaktioner – begrebet levering af tjenesteydelser mod vederlag – betaling af gebyrer til kollektive forvaltningsorganisationer for ophavsret eller beslægtede rettigheder som rimelig kompensation – ikke omfattet«

I sag C-37/16,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Naczelny Sąd Administracyjny (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Polen) ved afgørelse af 12. oktober 2015, indgået til Domstolen den 22. januar 2016, i sagen:

Minister Finansów

mod

Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP),

procesdeltagere:

Prokuratura Generalna,

Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipol,

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Vilaras, og dommerne J. Malenovský (refererende dommer) og M. Safjan,

generaladvokat: M. Wathelet

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych

SAWP (SAWP) ved pe?nomocnika A. Za??ska

- Stowarzyszenie Zbiorowego Zarz?dzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipol ved M. Poniewski, som befuldmægtiget
- Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska ved pe?nomocnika T. Michalik
- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget
- den græske regering ved A. Magrippi og S. Charitaki, som befuldmægtigede
- Europa-Kommissionen ved L. Lozano Palacios og M. Owsiany-Hornung, som befuldmægtigede,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem (EUT 2006, L 347, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 2010/45/EU af 13. juli 2010 (EUT 2010, L 189, s. 1) (herefter »momsdirektivet«).

2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem Minister Finansów (finansministeren, Polen) og Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i S?owno-Muzycznych SAWP z siedzib? w Warszawie (SAWP) (sammenslutning af artister, som fortolker musikværker med og uden ord SAWP, med hjemsted i Warszawa (Polen), herefter »SAWP«) vedrørende opkrævning af merværdiafgift (moms) på gebyrer for apparater til optagelse og gengivelse af værker, der er beskyttet af ophavsretten, eller frembringelser henhørende under en beslægtet rettighed, og for medier, der anvendes til at optage sådanne værker eller frembringelser.

Retsforskrifter

EU-retten

Momsdirektivet

3 Momsdirektivet bestemmer i artikel 2, stk. 1, litra c), følgende:

»Følgende transaktioner er momspligtige:

[...]

c) levering af ydelser, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab.«

4 Momsdirektivets artikel 24, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Ved »levering af ydelser« forstås enhver transaktion, der ikke er en levering af varer.«

5 Momsdirektivets artikel 25 bestemmer:

»En levering af ydelser kan bl.a. bestå i en af følgende transaktioner:

- a) overdragelse af et immaterielt gode, uanset om fordringen på godet er skriftlig eller ikke
- b) forpligtelse til at undlade noget eller til at tåle en handling eller en tilstand
- c) udførelse af en ydelse i henhold til et pålæg fra det offentlige eller på dettes vegne eller ifølge loven.«

6 Momsdirektivets artikel 220, stk. 1, fastsætter:

»Enhver afgiftspligtig person skal sørge for, at der udstedes en faktura af ham selv eller af kunden eller i hans navn og for hans regning af en tredjeperson i følgende tilfælde:

- 1) for levering af varer eller ydelser, som han foretager til en anden afgiftspligtig person eller til en ikke-afgiftspligtig juridisk person.«

Direktiv 2001/29/EF

7 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT 2001, L 167, s. 10) bestemmer i artikel 2:

»Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis:

- a) for ophavsmænd for så vidt angår deres værker
- b) for udøvende kunstnere for så vidt angår optagelser af deres fremførelser
- c) for fremstillere af fonogrammer for så vidt angår deres fonogrammer
- d) for producenter af den første filmoptagelse for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf og
- e) for radio- og fjernsynsforetagender for så vidt angår optagelser af deres udsendelser, hvad enten der er tale om trådbunden eller trådløs transmission, herunder via kabel eller satellit.«

8 Artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29 bestemmer:

»Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i den i artikel 2 nævnte ret til reproduktion med hensyn til:

[...]

- b) reproduktioner på ethvert medium foretaget af en fysisk person til privat brug og til formål, der hverken direkte eller indirekte er kommercielle, forudsat at rettighedshaverne modtager en rimelig kompensation, i forbindelse med hvilken der tages hensyn til anvendelse eller ikke-anvendelse af de i artikel 6 nævnte tekniske foranstaltninger på det pågældende værk eller den pågældende frembringelse.«

Polsk ret

Bestemmelser om moms

9 Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (lov af 11.3.2004 om afgift på varer og tjenesteydelser, Dz. U. 2011, nr. 177, position 1054) i den affattelse, der er relevant for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer i artikel 5, stk. 1:

»Der betales moms af:

1) levering af varer og ydelser, som foretages mod vederlag på det nationale område.«

10 Denne lovs artikel 8, stk. 1, har følgende ordlyd:

»1. Ved levering af tjenesteydelser som omhandlet i artikel 5, stk. 1, nr. 1, forstås enhver ydelse til en fysisk person, en juridisk person eller en enhed uden egen retsevne, der ikke er en levering af varer som omhandlet i artikel 7, herunder:

1) overdragelse af immaterielle aktiver, uanset retshandlens form

[...]

2a) Når en afgiftspligtig person, som handler i eget navn, men for tredjemands regning, optræder som formidler i forbindelse med en ydelse, anses han for selv at have modtaget og leveret den pågældende ydelse.

[...]«

Bestemmelser om ophavsret og beslægtede rettigheder

11 Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (lov af 4.2.1994 om ophavsret og beslægtede rettigheder, Dz. U. 2006, nr. 90, position 631) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen (herefter »lov af 4.2.1994 om ophavsret og beslægtede rettigheder«), bestemmer i artikel 20:

»1. Producenter og importører af:

1) båndoptagere, videobåndoptagere og andre lignende apparater

2) kopimaskiner, scannere og andre lignende reprografiske apparater, der gør det muligt at reproducere et eksemplar af et offentliggjort værk helt eller delvist

3) tomme medier til optagelse af værker eller frembringelser beskyttet af ophavsretsbeslægtede rettigheder til eget privat brug ved hjælp af de under nr. 1 og 2 anførte apparater

har pligt til at betale et gebyr på højst 3% af salgsprisen for disse apparater og medier til de i stk. 5 fastsatte kollektive forvaltningsorganisationer, der handler på vegne af ophavsmændene, de udøvende kunstnere, producenterne af lyd- og billedoptagelser samt forlæggerne.

2. De gebyrer, der opkræves for salget af båndoptagere og andre lignende apparater samt for tomme medier til brug for disse apparater, fordeles som følger:

1) 50% til ophavsmændene

2) 25% til de udøvende kunstnere

3) 25% til producenterne af lydoptagelser.

[...]

4. De gebyrer, der opkræves for salget af reprografiske apparater samt for tomme medier til brug for disse apparater, fordeles som følger:

1) 50% til ophavsmændene

2) 50% til forlæggerne.

5. Ministeren med ansvar for kultur og beskyttelse af den nationale arv fastsætter ved bekendtgørelse – efter høring af de kollektive forvaltningsorganisationer for ophavsret eller beslægtede rettigheder, sammenslutningerne af ophavsmænd, udøvende kunstnere, producenter af lyd- og billedoptagelser og forlæggere samt sammenslutningerne af producenter eller importører af tomme apparater og medier som omhandlet i stk. 1 – følgende: kategorier af de i stk. 1 nævnte apparater og medier samt omfanget af de i stk. 1 nævnte gebyrer under hensyntagen til de pågældende apparaters og mediers kapacitet til reproduktion af værker samt deres bestemmelse til andre funktioner end reproduktion af værker, metoden til opkrævning og fordeling af gebyrerne samt de kollektive organisationer til forvaltning af ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder, der har beføjelse til at opkræve gebyrerne.«

12 Artikel 20, stk. 1, i lov af 4. februar 1994 om ophavsret og beslægtede rettigheder har følgende ordlyd:

»Ejere af reprografiske apparater, der udøver økonomisk virksomhed inden for reproduktion af værker til tredjemands eget brug, har pligt til at betale et gebyr på 3% af indtægterne herfra til ophavsmændene og forlæggerne via organisationerne til kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder, medmindre reproduktionen finder sted på grundlag af en aftale med rettighedshaveren. Gebyrerne deles ligeligt mellem ophavsmændene og forlæggerne.«

13 Artikel 104, stk. 1, i lov af 4. februar 1994 om ophavsret og beslægtede rettigheder har følgende ordlyd:

»Organisationer til kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder [...], i lovens forstand er sammenslutninger af ophavsmænd, udøvende kunstnere, producenter og radio- og tv-selskaber, hvis opgave i henhold til vedtægterne er den kollektive forvaltning og beskyttelse af de dem betroede ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder samt varetagelsen af de beføjelser, der følger af loven.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

14 SAWP ansøgte finansministeren om en individuel fortolkning af spørgsmålet om, hvorvidt de gebyrer, som producenter og importører på grundlag af artikel 20 i lov af 4. februar 1994 om ophavsret og beslægtede rettigheder betaler for tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, skal pålægges moms.

15 I en individuel fortolkning af 20. august 2012 fastslog finansministeren, at de beløb, der er betalt til SAWP af producenter og importører af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, udgjorde betaling for anvendelsen af ophavsretten eller beslægtede rettigheder forbundet med salg af udstyr beregnet til kopiering og optagelse af værker, og at disse beløb følgelig skulle betragtes som et vederlag for tjenesteydelser leveret af indehaverne af ophavsretten eller de beslægtede rettigheder, og skulle som sådant pålægges moms.

16 SAWP anlagde herefter sag ved Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (den regionale domstol i forvaltningsretlige sager i Warszawa, Polen) og nedlagde påstand om annullation af denne individuelle fortolkning.

17 Ved dom af 12. juni 2013 gav Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (den regionale domstol i forvaltningsretlige sager i Warszawa, Polen) SAWP medhold.

18 Finansministeren iværksatte kassationsanke ved Naczelny Sąd Administracyjny (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Polen). Da sidstnævnte domstol er af den opfattelse, at der aktuelt i Polen findes retspraksis i to modstridende retninger, har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Leverer ophavsmænd, udøvende kunstnere og andre rettighedshavere en ydelse som omhandlet i [momsdirektivets] artikel 24, stk. 1, og artikel 25, litra a), [...] til producenter og importører af båndoptagere og andre lignende apparater samt tomme medier, hvoraf kollektive forvaltningsorganisationer for førstnævntes regning, men i eget navn, opkræver gebyrer for salg af disse apparater og medier?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, handler kollektive forvaltningsorganisationer da, når de opkræver gebyrer for producenters og importørers salg af apparater og medier, som afgiftspligtige personer som omhandlet i [momsdirektivets] artikel 28 [...], der er forpligtet til at dokumentere disse transaktioner med en faktura som omhandlet i dette direktivs artikel 220, stk. 1, nr. 1), der er udstedt til de pågældende producenter og importører af båndoptagere og andre lignende apparater samt tomme medier, og hvorpå der er anført den moms, der skal betales på grundlag af de opkrævede gebyrer, og skal ophavsmænd, udøvende kunstnere og andre rettighedshavere, når gebyrerne fordeles til disse, dokumentere modtagelsen af gebyrerne med en faktura med angivelse af moms, der er udstedt til den gebyropkrævende kollektive forvaltningsorganisation?»

Om de præjudicielle spørgsmål

19 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2006/112/EF skal fortolkes således, at indehaverne af reproduktionsrettighederne leverer en tjenesteydelse som omhandlet i dette direktiv til producenter og importører af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, hvoraf kollektive forvaltningsorganisationer for ophavsret eller beslægtede rettigheder for disse rettighedshaveres regning, men i eget navn, opkræver gebyrer for salg af disse apparater og medier.

20 Momsdirektivets artikel 24, stk. 1, definerer »levering af ydelser« som en modsætning til »levering af varer«. I henhold til denne bestemmelse skal enhver transaktion, der ikke er en levering af varer, betragtes som en levering af ydelser.

21 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at den omhandlede transaktion ikke udgør en levering af varer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i momsdirektivets artikel 24, stk. 1.

22 Momsdirektivets artikel 25 opregner som eksempel tre forskellige transaktioner, som kan udgøre levering af ydelser, hvoraf den, der er nævnt under litra a), består i overdragelse af et immaterielt gode.

23 Hvad angår anvendelsen af denne artikel har den forelæggende ret rejst spørgsmålet om, hvorvidt en transaktion som den i hovedsagen omhandlede kan udgøre overdragelse af et immaterielt gode som omhandlet i denne bestemmelses litra a) og således kvalificeres som en tjenesteydelse.

24 Før der tages stilling til dette spørgsmål, skal det imidlertid undersøges, om en sådan transaktion foretages mod vederlag. I henhold til momsdirektivets artikel 2, stk. 1, litra c), skal en levering af en ydelse under alle omstændigheder være sket mod vederlag for at henhøre under dette direktiv.

25 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at en tjenesteydelse kun foretages mod vederlag som omhandlet i momsdirektivet, såfremt der mellem tjenesteyderen og modtageren består et retsforhold, der vedrører en gensidig udveksling af ydelser, idet det af tjenesteyderen modtagne vederlag udgør den faktiske modværdi af den ydelse, som leveres til modtageren (jf. dom af 22.6.2016, *Ľeský rozhlas*, C-11/15, EU:C:2016:470, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).

26 Domstolen har fastslået, at dette er tilfældet, såfremt der består en direkte sammenhæng mellem tjenesteydelsen og den modtagne modværdi, idet de betalte beløb udgør den faktiske modværdi af en individualiseret ydelse, som leveres inden for rammerne af et sådant retsforhold (dom af 18.7.2007, *Société thermale d'Eugénie-les-Bains*, C-277/05, EU:C:2007:440, præmis 19).

27 I det foreliggende tilfælde ses det imidlertid for det første ikke, at der består et retsforhold, der vedrører en gensidig udveksling af ydelser, mellem på den ene side indehaverne af reproduktionsrettighederne eller i givet fald den kollektive forvaltningsorganisation for sådanne rettigheder, og på den anden side producenterne eller importørerne af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker.

28 Forpligtelsen til at betale gebyrer som de i hovedsagen omhandlede påhviler således disse producenter og importører i henhold til national ret, som ligeledes fastsætter størrelsen heraf.

29 Forpligtelsen for producenterne og importørerne af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker til at betale gebyrer kan for det andet ikke betragtes som resultatet af leveringen af en ydelse, for hvilken den udgør den direkte modværdi.

30 Det fremgår således af forelæggelsesafgørelsen, at gebyrer som de i hovedsagen omhandlede tilsigter at finansiere den rimelige kompensation til indehaverne af reproduktionsrettighederne. Den rimelige kompensation udgør imidlertid ikke den direkte modværdi for nogen ydelse, da den er forbundet med den skade, som disse rettighedshavere har lidt som følge af reproduktionen af deres beskyttede værker, som er sket uden deres tilladelse (jf. i denne retning dom af 21.10.2010, *Padawan*, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 40).

31 En transaktion som den i hovedsagen omhandlede kan følgelig ikke betragtes som en tjenesteydelse mod vederlag som omhandlet i momsdirektivets artikel 2, stk. 1, litra c).

32 Under disse omstændigheder, og henset til bemærkningen i denne doms præmis 24, skal det fastslås, at selv hvis det antages, at indehaverne af reproduktionsrettighederne kan overdrage et immaterielt gode i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i momsdirektivets artikel 25, litra a),

til producenterne og importørerne af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, hvilket det er uforholdende at undersøge, henhører den pågældende transaktion under alle omstændigheder ikke under dette direktiv.

33 Det fremgår af de ovenstående bemærkninger, at det første spørgsmål skal besvares med, at momsdirektivet skal fortolkes således, at indehaverne af reproduktionsrettighederne ikke leverer en tjenesteydelse som omhandlet i dette direktiv til producenter og importører af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, hvoraf kollektive forvaltningsorganisationer for ophavsret eller beslægtede rettigheder for disse rettighedshaveres regning, men i eget navn, opkræver gebyrer for salg af disse apparater og medier.

34 Da det andet spørgsmål kun er forelagt for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares bekræftende, er det uforholdende at besvare dette spørgsmål.

Sagens omkostninger

35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem, som ændret ved Rådets direktiv 2010/45/EU af 13. juli 2010, skal fortolkes således, at indehaverne af reproduktionsrettighederne ikke leverer en tjenesteydelse som omhandlet i dette direktiv til producenter og importører af tomme medier og apparater til optagelse og gengivelse af værker, hvoraf kollektive forvaltningsorganisationer for ophavsret eller beslægtede rettigheder for disse rettighedshaveres regning, men i eget navn, opkræver gebyrer for salg af disse apparater og medier.

Underskrifter

* Processprog: polsk.